

Posudek konzultanta
na rigorózní práci Mgr. Terezy Malátkové
Poškozený a oběť v trestním řízení

I. Významným subjektem trestního řízení a významnou stranou trestního řízení je poškozený. Součástí trestního řízení je také rozhodování o náhradě škody – adhezní řízení. Novelty trestního řádu od roku 1989 postupně rozšiřovaly, zesilovaly a prohlubovaly spíše procesní práva obviněného, ale buď vůbec, anebo jen ve velmi malé míře rozšiřovaly procesní práva poškozeného. Tento postup nebyl správný, protože poškozený je osobou, která je trestným činem nejvíce dotčena. Ochrana osoby poškozené trestným činem a široká možnost poškozeného uplatnit v trestním řízení nárok na náhradu škody – to jsou atributy moderního trestního procesu.

V posledních letech se ku prospěchu věci prosazuje legislativní tendence posilující postavení poškozeného v trestním řízení. Tím se také rozšiřuje možnost rozhodnout o nároku na náhradu škody v adhezním řízení.

V roce 2013 byl přijat nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který významným způsobem novelizoval trestní řád a přinesl nová procesní práva pro oběť trestného činu, která má velmi často v trestním řízení postavení poškozeného.

Předložená rigorózní práce o nadstandardním rozsahu rozsahu 203 stran vlastního textu je tedy svým tématem věnována aktuální otázce legislativy i aplikační praxe.

Za cíl své rigorózní práce si autorka vytyčila rozbor platné právní úpravy postavení poškozeného, zhodnocení účinnosti té části trestního řádu, která upravuje rozhodování o náhradě škody, rozbor postavení oběti trestného činu v trestním řízení a nakonec i srovnání se slovenskou právní úpravou. Podle mého názoru rigorózní práce splnila a rigorózní práci zpracovala na velmi pěkné odborné i literární úrovni.

Rigorózní práce se skládá z úvodu, šesti kapitol podrobněji strukturovaných a kapitoly sedmé, ve kterém uvádí některé náměty ke zdokonalení platné právní úpravy.

Obsahem první kapitoly je historický vývoj postavení poškozeného na území České republiky. Druhá kapitola je věnována pojmu poškozeného v platné právní úpravě, ve třetí kapitole autorka rozebírá procesní práva poškozeného. Následují kapitoly o postavení poškozeného v jednotlivých stádiích trestního řízení (kapitola čtvrtá), o pojmu oběti trestného činu (kapitola pátá) a srovnávací kapitola o právní úpravě české a slovenské. Poslední

kapitola obsahuje shrnutí poznatků, ke kterým autorka dospěla, a především formulace některých návrhů de lege ferenda.

Osnova práce je logická, jednotlivé kapitoly na sebe vhodně navazují.

Autorka vypracovala práci na podkladě velkého počtu odborných literárních pramenů, které rozděluje na monografie a učebnice, odborné články a sborníky, judikaturu a ostatní. S použitými prameny kreativně pracovala.

Vhodně a v dostatečné míře použila ustálenou judikaturu. Ostatně přílohou práce je seznam judikátů a ostatních materiálů praxe pojednávajících o poškozeném a rozhodování o náhradě škody.

Práce prošla pečlivou technickou redakcí a je napsána živým stylem.

II. Podstatou rigorózní práce jsou partie pojednávající o procesních právech poškozeného ve vztahu k rozhodování o náhradě škody a kapitoly rozebírající náležitosti uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení a problematiku oběti trestného činu podle nového zákona č. 45/2013 Sb. Její rozbor je dostatečně podrobný, kultivovaný a bez věcných chyb a nedostatků.

Autorka se nevyhýbá ani nedostatkům platné právní úpravy způsobeným hektickým proudem neutuchajících novelizací trestního řádu. Projevuje se to například v rozboru problematických míst trestního řádu. Jedním z nich je ustanovení § 136 tr. řádu o souhlasu poškozeného s trestním stíháním (str. 52 a násl.). Rigorozantka plasticky popisuje nedostatky současné právní úpravy.

Jiným problematickým ustanovením je § 44 odst. 2 tr. řádu umožňující v určitých případech uplatnění procesních práv poškozeného jenom prostřednictvím společného zmocněnce (str. 86). Rigorozantce nevádí neurčitý právní pojem „mimořádně vysoký počet poškozených“, který zákon uvádí, a zásadní nedostatky spatřuje ve výběru společného zmocněnce a v doručování písemností poškozeným.

O vlastním, samostatném přístupu k tématu svědčí i partie rigorózní práce (subkapitola 5. 4.) pojednávající o prvních zkušenostech z praktického uplatňování zákona o obětech trestných činů v resortu státního zastupitelství (autorka pracuje jako čekatelka na obvodním státním zastupitelství). Zákon o obětech trestných činů přinesl několik nových procesních práv poškozenému, například právo prostudovat po skončeném vyšetřování spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, aniž však pamatoval v přechodných ustanoveních na to, jak postupovat u věcí, které se v době nabytí účinnosti zákona nacházely ve stavu vyšetřování. jako další problém uvádí právo poškozeného, aby o něm relevantní údaje nebyly uváděny ve

spise, ale jen tak, aby se s nimi mohl seznámit jen orgán činný v trestním řízení. To ovšem vyvolává řadu problémů technického charakteru. Autorka uvádí i další praktické problémy aplikačního rázu.

III. Závěrem shrnuji: Rigorózní práce Mgr. Terezy Malátkové je naprosto způsobilá k ústní obhajobě. Kandidátka vytvořila odborný text na dané téma s velmi pěknou odbornou úrovní, která převyšuje běžnou úroveň rigorózních prací, prokázala hlubší teoretické znalosti a také bezpečnou orientaci v praktických otázkách.

Při ústní obhajobě doporučuji věnovat pozornost otázkám:

Souhlas poškozeného s trestním stíháním – bilance platné právní úpravy a možnosti legislativních změn.

Nedostatky zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

V Praze 6. prosince 2013

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.,